

บทสรุปผู้บริหาร

รายงานผลการปฏิบัติงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

รายงานผลการปฏิบัติงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 เป็นการดำเนินการตามบทบัญญัติมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 รายงานครอบคลุมผลการปฏิบัติงานระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2563 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2564 ในการดำเนินงาน กสม. ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ การตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ กสม. และแนวนโยบายพื้นฐานของ กสม. ชุดที่ 4 โดยประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อร่วมสร้างสังคมที่เคารพสิทธิมนุษยชน และยึดหลักความโปร่งใส กล้าหาญ เที่ยงธรรม ปราศจากอคติ เป็นกลาง และสร้างสรรค์ในการทำงาน เพื่อให้เป็นที่พึงของประชาชนได้ โดยมีผลการดำเนินงานสรุปได้ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงาน

1. การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนกรณีกล่าวอ้างว่ามีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งสิ้น 593 เรื่อง ประเด็นที่มีการร้องเรียนมายัง กสม. มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สิทธิในกระบวนการ

ยุติธรรม สิทธิในเสรีภาพและร่างกาย และสิทธิพลเมือง กสม. ได้ตรวจสอบเรื่องร้องเรียนที่ได้รับและจัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนเสร็จสิ้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 รวม 153 เรื่อง โดยเป็นเรื่องที่มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และ กสม. มีข้อเสนอแนะเพื่อป้องกันแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 33 เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย และสิทธิในกระบวนการยุติธรรม เป็นเรื่องที่ไม่มีการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนแต่มีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 53 เรื่อง และเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่งหรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว และไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของ กสม.¹ หรือเป็นเรื่องที่ส่งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการ หรือไม่มีประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน 67 เรื่อง

กสม. ชุดที่ 4 ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม จึงได้ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชนให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดในระเบียบ โดยให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดหลักของ กสม. รวมทั้ง

¹ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 39

ได้ใช้วิธีการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากขึ้น ซึ่งหลายคำร้องสามารถช่วยแก้ไขปัญหของผู้ร้องได้ในระยะเวลาไม่นาน เช่น กรณีการดำเนินคดีล่าช้าสามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในเวลาเพียง 1 เดือน เป็นต้น

นอกจากนี้ กสม. ได้ทำการติดตามผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในรายงานของ กสม. รวม 53 ฉบับ พบว่า หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ทั้งหมดหรือบางส่วนที่เป็นสาระสำคัญและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาจนเกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมรวม 49 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.45 เช่น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิทธิชุมชนที่เสนอให้หน่วยงานรัฐที่ถูกร้องเรียนระงับโครงการหรือทบทวนโครงการหรือดำเนินโครงการให้สอดคล้องกับหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน และข้อเสนอแนะเพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติงานโดยยึดหลักสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

2. การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ

เป็นหน้าที่และอำนาจที่กำหนดในรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กสม. ได้จัดทำรายงานประจำปี 2563 และส่งไปยังรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2564 ซึ่งอยู่ภายในระยะเวลา 90 วัน นับแต่วันสิ้นปีปฏิทินตามที่กฎหมายกำหนด รายงานได้นำเสนอการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับเหตุการณ์เฉพาะ 2) สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง 3) สถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และ 4) สถานการณ์ของกลุ่มบุคคล ได้แก่ กลุ่มเด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ สตรีและความเสมอภาคระหว่างเพศ และผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ

ในส่วนของรายงานประจำปี 2564 กสม. ได้จัดทำแผนงานตามที่กำหนดในมาตรา 41 ของกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และได้ติดตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศมาตั้งแต่ต้นปี 2564 จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาประมวลวิเคราะห์และจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทยปี 2564 ต่อไป

3. การเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 กสม. ได้มีรายงานข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนโดยเป็นข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีและต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวม 8 เรื่อง อาทิ การแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการยุติการตั้งครุฑ ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 กระบวนการบริหารจัดการทะเลเบียนประวัติอาชญากร และนักปกป้องสิทธิมนุษยชนหรือผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน

4. การสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

กสม. ชุดที่ 4 มีนโยบายสำคัญในการส่งเสริมวัฒนธรรมการเคารพสิทธิมนุษยชน การดำเนินงานที่สำคัญประการหนึ่ง ได้แก่ การจัดอบรมเพื่อเสริมสร้างความตระหนักด้านสิทธิมนุษยชนให้กับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่น นักบริหารระดับสูง ภาคธุรกิจเอกชน บุคลากรทางการศึกษา รวมถึงการจัดทำคู่มือการจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษาในระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชน ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนส่งเสริมให้สถาบันวิชาการในท้องถิ่นเป็นที่พึ่งของชุมชนในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพื้นที่โดยมีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคเพิ่มเติม 6 แห่ง ในขณะเดียวกัน กสม. ให้ความสำคัญกับการสื่อสารข้อมูลข่าวสารและความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนต่อประชาชนอย่างสม่ำเสมอผ่านสื่อในรูปแบบและช่องทางต่าง ๆ ทั้งรายการวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ วารสารสิทธิมนุษยชน การออกแถลงการณ์เกี่ยวกับสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ และการแถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์

5. การศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 กสม. ได้ศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน 3 เรื่อง ได้แก่ (1) สิทธิมนุษยชนกับการจัดการอากาศสะอาดเพื่อสุขภาพ (2) การคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังสูงอายุ และ (3) การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในบริบทของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารออนไลน์ รวมทั้งได้ขับเคลื่อนผลการศึกษาวิจัยในประเด็น

ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไปที่สนใจได้รับทราบและนำไปใช้ประโยชน์

6. การส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

กสม. ได้เข้าร่วมประชุมกับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศต่าง ๆ ภายใต้กรอบความร่วมมือทั้งในระดับโลก และระดับภูมิภาค รวมทั้งมีความร่วมมือกับหน่วยงานของสหประชาชาติ องค์กรต่างประเทศ ภาคประชาสังคม และคณะทูตานุทูตในประเทศไทย เพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนในประเด็นต่าง ๆ ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศและในภูมิภาค การสนับสนุนด้านการฝึกอบรมบุคลากร และการดำเนินกิจกรรมที่อยู่ในความสนใจร่วมกัน นอกจากนี้ กสม. ยังได้จัดทำรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับประกอบการพิจารณาทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยตามกระบวนการ UPR รอบที่ 3 ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติด้วย

ในการดำเนินการเพื่อเข้ารับการประเมินสถานะให้กลับสู่สถานะ A กสม. ได้ส่งข้อมูลการดำเนินการในประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นข้อห่วงกังวลของคณะกรรมการประเมินสถานะ (SCA) และประธาน กสม. (ชุดที่ 3) ได้ชี้แจงการดำเนินการเพิ่มเติมผ่านการสัมภาษณ์แบบทางไกลเมื่อเดือนธันวาคม 2563 อย่างไรก็ตาม SCA มีความเห็นให้เลื่อนการพิจารณาสถานะของ กสม. ออกไป 18 เดือน โดยมีข้อห่วงกังวลใหม่ในบางประเด็น ซึ่ง กสม. ชุดที่ 4 ได้ดำเนินการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ทั้งฝ่ายบริหารฝ่ายนิติบัญญัติ และภาคประชาสังคมเพื่อเร่งแก้ไขข้อห่วงกังวลดังกล่าวแล้ว

7. การดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (สำนักงาน กสม.)

สำนักงาน กสม. ได้รับจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 เป็นงบเงินอุดหนุนจำนวน 211,729,700 บาท มีผลการใช้จ่ายงบประมาณรวมทั้งสิ้น 180,839,427 บาท คิดเป็นร้อยละ 85 สำหรับงบประมาณคงเหลือสำนักงาน กสม. นำไปใช้ดำเนินงานในปีงบประมาณถัดไป

กสม. ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาสำนักงาน กสม. สู่การเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง โดยนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและการบริหารจัดการด้านสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการและพัฒนาองค์ความรู้ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและการเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการทำงานและการบริหารจัดการให้เกิดผลสัมฤทธิ์โดยมีกิจกรรมสำคัญใน 4 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาศูนย์สารสนเทศให้เป็นแหล่งรวบรวมความรู้และข้อมูลด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยและต่างประเทศ ตลอดจนการสื่อสารเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยที่ทันสมัย (2) การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อเพิ่มช่องทางการให้บริการประชาชน (3) การเตรียมการจัดตั้งสำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคใต้ ณ จังหวัดสงขลาครอบคลุม 14 จังหวัดภาคใต้ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เข้าถึงกลไกการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้โดยง่าย และ (4) การพัฒนาสมรรถนะและเสริมสร้างค่านิยมบุคลากร

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา กสม. พบปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดบางประการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายใน 2 ประเด็น **ประเด็นแรก** ได้แก่ การที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติบัญญัติให้ กสม. มีหน้าที่ในการชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ซึ่ง SCA เห็นว่าหน้าที่และอำนาจดังกล่าวไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานการปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามหลักการปารีส และอาจมีผลกระทบต่อความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ที่ทั้งที่อาจเกิดขึ้นจริงหรือที่เป็นการรับรู้ **ส่วนประเด็นที่สอง** ได้แก่ กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้อำนาจแก่ กสม. ในการดำเนินการให้คู่กรณีทำความตกลงเพื่อประนีประนอมและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นหน้าที่ที่สอดคล้องกับหลักการปารีสและจะช่วยให้ กสม. สามารถแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้อย่างรวดเร็ว

ทั้งนี้ กสม. ได้มีการประสานงานกับทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติเพื่อให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อันจะส่งผลให้ กสม. ทำหน้าที่ในการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นต่อบทบาทของ กสม. ในระดับสากล